

Valador (CoDoACA XII, 116); 1374: «als consols de *Pug Baledors*» (*InvLC*, s. v. los); 1385: *Puigboladós* (Soldevila, *Pere el Gran* I, 425); 1390: «catlà del castell de *Puç Valedós* --- *Pug Valedós*» (CCandi, *St. Hilari Sacalm*, 163); 1395: *Puig Baladors* (Alart, *Do. Ge. Hi.*, 30); 1396: «castell e loch de *Puigbaladors*» (CoDoACA XII, 156, 176, 174); 1421: «castellanie *Podii Baladosii*» (*InvLC* s.v. *domnegeria*); 1439: «al castellà de *Pugh Valedor*» (*InvLC* s.v. *castella*); 1591: *Puigvaledor* (RLRLX, 65); 1610: «Batista Terré, alcayt de *Puigvalladós* en Conflent» era a Bna. i l'envien a la seva fortalesa perquè hi ha rumors d'atac des de França (J.Pujades, *Dietari* II, p. 151).

ETIM. Ja en vaig tractar (amb encert en tot l'essencial), en el *DECat*. I, 596 (n. 5) 30-60, a propòsit de l'etim. del cat. *bàlec* 'ginesta nana' per al qual establí la base cèltica *BÁLATO- (amb variants BÁLADO- i BALADIO-), d'on *bála*(go) > *bàlos*, (cf. fr. i oc. *balai*, cast. *bàlago*), atès que les cases de Puigbaladó estan edificades entorn d'un turó cònic cobert de bàlec (592a14-16). Ja deia, en la nota «el nom d'aquesta vila es documenta copiosament des del S. XII; la grafia oficial francesa *Puyvalador* es funda en una etim. pop. (ja no recent) però està contradita per dotzenes de docs. medievals ---. En tots s'escriu *-bala-*; en uns és *Puigbaladós* ---». Admetia allí que de la variant amb *-r* molt més tardana n'hi hagués ja un cas esporàdic en l'a. 1192, que jo llegia així en una nota «en regesta» de *BABL* II, 458: la variant en *r* és una forma inexacta, desmentida per la lliçió correcta dels mss., com la donen Alart, Miquel-Rossell (*Li. Fe. Ma.*) i Font Rius. En realitat el primer testimoni amb *r* és molt més tardà: el de 1354. Per tant essent *Puigbaladós* l'única i general des del S. XII fins a 1337 (i encara així les de 1385, 1390, 1421, i 1610), podem ara admetre sense escrúpol, el que llavors proposava amb reserva. O sigui que és una formació adjectiva 'turó balegós, ple de bàlec'.

Ens hi fortifiquen també bon nombre de paral·lels de la toponímia de les comarques veïnes: 1386-7: «G. de Mossa, de Palmanill et *P. Baladoza* de id.» (Delcor, *Juifs Puigcerdà. Sefarad* 1966, p. 38); 1463: «*Joan Baladosa*, prohóm de La Pobla» de Lillet, i un altre *Baladosa* allí, a. 1462 (SerraV., *PinósM.* III, 179), que és d'on venia Ponç de Lillet el fundador de Puigbalador com hem vist supra. És justament en una combinació, com la de *Puigbaladós*, que veiem «Plans *Baladós*» pda. del te. de Sallagosa, també dita *S. Vicenç*, a la serra que baixa del Coll Rigat cap al Rec del Callastrí (xxiii, 5.17 i 1.24), ja *Plans Baladous* en el cadastre del S. XIX. *La Baladosa* sengles pendents de munt. en el te. d'Estavar, (prop de Bajande) (xxiii, 41.6), i en el de Vallcebollera (xxiii, 55). *La Balatosa*, pda. munt., te. Sançà, explicant-me «perquè era ple de *bàlæ*», i després digué *bàlæ* (xxiii, 197), i a Talau *El Baladar* (*al beledá*) «perquè hi ha-

via *bàlæ*» (xxiv, 12).

En el *DECat*. em causava escrúpol la desaparició de la *-s* en la forma moderna *Puigbaladó* no *-dós*; i resistint-me a admetre que fos extret secundàriament com a pseudo-singular d'un plural precedent (ben fàcil, en un parlar on el plural de *bo* o *carbó*, és *bos*, *carbós*) suggeria que vingués d'un altre plural, és a dir (regit per PODIUM); sigui un genitiu ll. BALATORUM, o cèltic *BALATŌN, és a dir: 'puig (ple) de bàlecs'.

Potser el metaplasme indicat fóra encara preferible en aquests genitius merament postulats. Car també podria ser que s'hi combinés una altra etimologia en la ment popular, que amb caràcter secundari, se sumaria a l'altra bàsica i certíssima: 'puig ballador'; 'lloc on dansen les bruixes el sàbat': en efecte un nom ben igual al del *Puigbaladó* capcinès, reapareix en altres llocs, alterat també amb *-ll-* (*l*): *el puigbaladó*, turó en el terme de Fontcoberta² (XIX, 167); i altres: *Puiballadé(r)* en el Pallars, te. Massivert (XIX, 167); Collet *Balladór* a La Menera; Les Alzines *Balladores* a St. Feliu de Buixalleu, prop d'un altre paratge anomenat *Coll Danser*, a Mallorca es *Balladors* te. Esporles (XL, 199.1).

En noms semblants de les llengües veïnes quedem en dubte si es tracta del derivat de BALLARE 'dansar amb aquest caràcter', o si hi ha hagut un procés de metacedeusi semblat al de Puigbalador; com sigui que són zones on el tractament de *-l-* coincideix amb el de *-ll-*: *Baladou* poble del distr. de Gourdon (dpt. Lot). En el Cantal, Amé assenyalà 4 loc. *La Baladoure* [1369], un *Le Balladour*, mas, i un *Le Baladou* écart; i d'altra banda 3 *Le Valadou* (ham. chateau i ferme, però grafiat *Le Baladó* el 1540. I en la zona fronterera astur-gallega *Valledor* (o S. Martín V.,) lugar i parr. te. Allande (p. j. Grandas de Salme en Madoz).

De tota manera, quant al poble capcinès, desenganyem-nos, l'etimologia PODIUM BALATOSUM 'turó cobert de bàlecs' és la bàsica, i única, puix que no ha tingut mai *-l-*, tot i que tant en català com en el llenguadocià de l'Aude una LL dóna *l* i no pas *-l-*.

¹ La forma correcta *Balados* en el *Liber Feud. Ceritaniae*, de l'ACA, alterada com *Boladós* en la versió del *Li. Fe. Ma.* Més notícies sobre Ponç de Lillet, en el doc. de 1183, *Li. Fe. Ma.* § 631.—² Però és el Fontcoberta de Banyoles, no el rossellonès, com entengué malament Ponsich (en una conversa el 1970, en què ja acceptà l'etim. del *DECat.*).

PUIGBESSÓ

A. 1340. prop de Tortosa, nom de dos turons parions, que recullo en l'art. *bessó* del *DECat.* 1780a5 i n. 1.